

Avdelningen för analys
Andrea Hormazabal
Andrea.hormazabal@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Rätt och lätt– ett förbättrat regelverk för VAB (SOU 2022:31)

Socialdepartementets dnr S2022/02803

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag med de kommentarer som redovisas nedan. Myndigheten har avgränsat yttrandet till frågor som berör myndighetens verksamhetsområde.

8.1 Utgångspunkter för utredningens förslag

Socialstyrelsen ser positivt på att betänkandet lyfter fram vårdnadshavarens behov av tillfällig föräldrapenning i samband med stödinsatser som främjar barns psykiska hälsa och närvaro i skolan. Myndigheten saknar dock ett förtydligande kring ersättningsgrunderna kopplat till problematisk skolfrånvaro. Utifrån det som nu är framskrivet har myndigheten svårt att förstå vilka stödinsatser som skulle kunna utgöra en ersättningsgrund. Det är inte alltid en läkare som ordinerar en behandling då insatser för att främja skolnärvaro kan vara olika mellan olika huvudmän. För att förebygga problematisk skolfrånvaro krävs ett strukturerat och långsiktigt arbete mellan skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård, vårdnadshavare och barnet.

8.3 Nya situationer och tydligare rätt till tillfällig föräldrapenning

Socialstyrelsen delar utredningens förslag om att rätt till tillfällig föräldrapenning ska finnas i nya situationer, situationer som framkommer i avsnittet 8.3.

Myndigheten anser dock att nedan saknas i utredningen:

- ersättningsgrunder kopplat till problematisk skolfrånvaro, se kommentarer under 8.1.
- habiliteringen till barn och unga med funktionsnedsättning som grund för besök hos vårdgivare. Habiliteringen är en förutsättning för att barn och unga med funktionsnedsättning ska få möjlighet att bibehålla och utveckla sina förmågor.
- att fler aktörer än socialtjänst och hälso- och sjukvård bör kunna tillhandahålla föräldrautbildningar och kurser. Det finns begränsningar hos enskilda kommuner och regioner för att tillhandahålla specialinriktad föräldrautbildning exempelvis när det gäller sällsynta hälsotillstånd. Det finns idag kunskapscentrum som tillhandahåller diagnosspecifika kurser.

- att fler legitimerade yrkeskategorier hade nämnts under punkt 2 ”*behandling som är ordinerad av läkare*” (s 311 och under 8.3.7). Exempelvis yrkeskategorier inom habiliteringen såsom logopedier och fysioterapeut.
- i Socialstyrelsens yttrande över delbetänkandet ”*VAB för vårdåtgärder i skolan*” (SOU 2021:41), lyfte myndigheten behovet av återkommande introduktion på grund av exempelvis personalomsättning samt andra relaterade och angränsande situationer där rätten till ersättning för föräldrar bör övervägas. Myndigheten anser att utredningen saknar ett förtydligande avseende ”*introduktion av barnets behov av hjälp med vård eller behandlingsåtgärder i den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i*” (s 312 och under 8.3.9).
- ”utredningar om barnets behov enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade” saknas som grund (s 312). Det är av vikt att barn och unga med funktionsnedsättningar görs delaktiga i sina egna utredningar. Barn med kommunikativa svårigheter behöver anpassningar och extra avsatt tid för att samspelet ska fungera där föräldrarnas närvaro är en viktig del i samspelet.

8.10 Tillfällig föräldrapenning för barn och unga som har fyllt 12 men inte 21 år

Socialstyrelsen ställer sig positiv till förslaget om att höja åldersgränsen. Myndigheten ser även positivt på att vårdnadshavare till unga, upp till 21 år, som inte omfattas av LSS, kan erhålla tillfällig föräldrapenning. Dock anser myndigheten att målgruppen, ”unga 18–21 år som omfattas av LSS och ej går i skolan” samt ”unga upp till 23 år som omfattas av LSS och går i skolan”, kan drabbas negativt av förslaget. Myndigheten ser därför behovet av att dessa målgrupper bör omfattas av det nya regelverket för VAB.

8.12 Överlåtelse av rätt till tillfällig föräldrapenning

I alla former av samhällsvård som bedrivs arbetar socialtjänsten för att vården ska utgå från barnets bästa. Vården ska vara kontinuerlig och stabil samt att stöd ska ges familjehemsföräldrar för att minimera risken för oplanerade avslut. Socialstyrelsen anser att rätt till tillfällig föräldrapenning bör omfatta familjehemsföräldrar då familjehemsföräldrar har samma behov av samhällsstöd som andra föräldrar.

Socialstyrelsen vill även passa på att informera om att privatplaceringar är en överenskommelse mellan föräldrahemmet och hemmet dit barnet är tänkt att flytta. Privatplaceringar är således ingen placeringsform och kräver endast medgivande från socialnämnden. Socialnämnden har därmed inget ansvar för uppföljningen av ”vården”. Överenskommelsen mellan vårdnadshavare och privatplaceringen borde även kunna omfatta förtroendet att överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning till någon annan person.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschef Natalia Borg. I den slutliga handläggningen har enhetschef Stina Hovmöller deltagit. Utredare Andrea Hormazabal har varit föredragande.

FÖR SOCIALSTYRELSEN

Natalia Borg
Avdelningschef